

הצעה מטעם התנועה למען איכות השלטון בישראל

ינואר 2026

חוקה של מדינת ישראל

אלה הם ערכי היסוד של הזהות החוקתית של מדינת ישראל על פי חוקה זו:

1. צביון המדינה וריבונות

(א) ישראל היא מדינה יהודית ודמוקרטית המושתתת על ערכי ההכרזה על הקמת מדינת ישראל.

(ב) מקור סמכות השלטון הוא רצונם הריבוני של האזרחים כפי שמשתקף בחוקה זו ובבחירות חופשיות.

2. עליונות החוקה

(א) הדין בישראל יהיה כפוף להוראות חוקה זו ויפורש בהתאם לערכיה בנתון לאמור בסעיף 18 בדבר שמירת הדינים.

(ב) הכנסת מוסמכת לקבוע תיקונים לחוקה זו, ובלבד שאין בהם כדי לשלול את יסודות קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, וככל שזכו לתמיכה של לפחות שני שלישים מחברי הכנסת המכהנים בקריאה השלישית.

3. מדינה יהודית

(א) מדינת ישראל היא מדינת הלאום של העם היהודי שבה הוא ממש את זכותו הטבעית, ההיסטורית והתרבותית להגדרה עצמית.

(ב) כל יהודי זכאי לעלות לישראל ולקבל אזרחות בה בכפוף לתנאים שייקבעו בחוק.

(ג) מדינת ישראל תפעל לשימור המורשת היהודית, ההיסטורית והתרבותית של העם היהודי.

(ד) מדינת ישראל תפעל לשימור הזיקה בין המדינה ובין בני העם היהודי בתפוצות.

4. דמוקרטיה מוסדית

מדינת ישראל תפעל על פי העקרונות הדמוקרטיים המוסדיים ובהם – בחירות חופשיות, כלליות, ארציות, ישירות, שוות, חשאיות ויחסיות, ובמועדים קבועים על פי חוק; הפרדת רשויות; שלטון החוק; טוהר מידות בשלטון; עצמאות שיפוטית וכפיפות רשויות השלטון לביקורת שיפוטית; ומינהל ציבורי עצמאי.

5. דמוקרטיה מהותית

- (א) כל רשויות השלטון תפעלנה למען טובת הציבור ולמימוש זכויות האדם מתוך הכרה בערך האדם, בקדושת חייו ובהיותו בן חורין.
- (ב) מדינת ישראל תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני מלא לכל אזרחי המדינה ובכלל זה לכל קבוצות המיעוט שבתוכה, ותשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה.

6. רשויות המדינה

(א) נשיא המדינה

בראש המדינה עומד נשיא. הנשיא ימלא את תפקידו בדרך ממלכתית המכוונת לאיחוד חלקי החברה ויבטא בתפקידו את עצמאותה וריבונותה של המדינה.

(ב) הכנסת

- (1) הכנסת היא בית הנבחרים והרשות המחוקקת של המדינה.
- (2) הכנסת תקיים פיקוח ובקרה על פעולות הרשות המבצעת.
- (3) על נבחרי הציבור בכנסת לקדם את טובת הציבור ולשמור על זכויות היסוד של האדם, ולמלא את תפקידם בנאמנות, טוהר מידות, הגינות ויושר, שקיפות ונשיאה באחריות.

(ג) הממשלה

- (1) הממשלה והגופים הפועלים מכוחה הם הרשות המבצעת של המדינה; הממשלה מכהנת מכוח אמון הכנסת, ואחראית כלפי הכנסת באחריות משותפת.
- (2) הממשלה היא נאמן הציבור; עליה, ועל כל מי שפועל מטעמה, לפעול לקידום טובת הציבור, לשמור על זכויות היסוד של האדם ולנהוג בנאמנות, טוהר מידות, הגינות ויושר, שקיפות ונשיאה באחריות.

(ד) הרשות השופטת

- (1) סמכות השפיטה נתונה בידי הרשות השופטת עליה נמנים בתי משפט ובתי דין המופקדים על עשיית משפט-צדק ופועלים מכוח חוק.
- (2) הסמכות לפרש את הדין נתונה לערכאות המשפט, והן תודרכנה על פי פרשנות הדין המחייבת הניתנת בידי בית המשפט העליון.

- (3) למוסדות הרשות השופטת הסמכות לקיים ביקורת שיפוטית על הרשות המבצעת ועל הרשות המחוקקת על פי דין. בית המשפט העליון יישב גם כבית משפט גבוה לצדק; בשבתו כאמור ידון בעניינים אשר הוא רואה צורך לתת בהם סעד למען הצדק ואשר אינם בסמכותו של בית משפט או של בית דין אחר.
- (4) בענייני שפיטה אין מרות על בעל סמכות שפיטה זולת מרותו של הדין.
- (5) דרכי בחירת שופטים ודיינים תקבענה בחוק בכפוף לחובה להבטיח את אי תלותם ואת עצמאותם המוחלטת במילוי תפקידם השיפוטי.
- (6) כל אדם וכל רשות חייבים בכיבוד החלטות מוסדות הרשות השופטת.

(ה) רשויות מקומיות

- (1) הרשויות המקומיות ינהלו את ענייני הציבור המקומי לטובת תושביהן, תוך התחשבות בטובת הציבור כולו, ובכפוף למדיניות הממשלה בתחומים שייקבעו בחוק.
- (2) סמכויותיהן של הרשויות המקומיות לעצב מדיניות וליישמה, לנהל את ענייניהם הפנימיים של תושבי המקום ולספק שירותים, ייקבעו בחוק.

7. גופים ציבוריים נוספים

(א) צבא הגנה לישראל

- (1) צבא-הגנה-לישראל הוא צבאה של המדינה. הוא מופקד על ביטחונם של המדינה, אזרחיה ותושביה, וכל הבאים בשעריה.
- (2) הצבא נתון למרות הממשלה.
- (3) מפקד הצבא הוא ראש המטה הכללי.
- (4) תנאי הגיוס לצבא ייקבעו על פי חוק, בשים לב לעקרון השוויון כאמור בחוקה זו.

(ב) מערכות הביטחון, המודיעין והמשטרה

- (1) הממשלה, והיא בלבד, רשאית להקים מערכות ביטחון, מודיעין ומשטרה (להלן – "גופי ביטחון"). דרכי ההקמה של גופי הביטחון והפיקוח עליהם ייקבעו בחוק.
- (2) גופי הביטחון יהיו כפופים למרות הממשלה והיא תישא באחריות לפעולותיהם.
- (3) גופי הביטחון יבצעו את תפקידיהם בדרך ממלכתית תוך שמירה על ערכי היסוד של הדמוקרטיה כאמור בחוקה זו.

(ג) גורמי אכיפת החוק

גורמי אכיפת החוק יפעלו בביצוע תפקידיהם באורח ממלכתי ותוך הקפדה על ערכי המשטר הדמוקרטי, ויפעילו את שיקול דעתם המקצועי באופן עצמאי.

(ד) היועץ המשפטי לממשלה

- (1) לצורך ביצוע תפקידיה, תיעזר הממשלה ביועץ משפטי לממשלה, אשר יהיה עצמאי במילוי תפקידו ויפעל לשמירה על שלטון החוק.
- (2) היועץ המשפטי לממשלה הוא הפרשן המוסמך של הדין כלפי הרשות המבצעת והמינהל הציבורי, וחוות דעתו מחייבת אותם, כל עוד לא נקבע אחרת על ידי בית המשפט.
- (3) היועץ המשפטי לממשלה ימונה על פי המלצה של ועדת איתור מקצועית בלתי תלויה, שדרכי מינויה ופעולתה ייקבעו בחוק.

(ה) מבקר המדינה

- (1) ביקורת המדינה נתונה בידי מבקר המדינה.
- (2) במילוי תפקידו אחראי מבקר המדינה בפני הכנסת בלבד, והוא לא יהיה תלוי בממשלה.

(ו) בנק ישראל

- (1) בנק ישראל ינהל את המדיניות המוניטרית של המדינה, ישמור על יציבות המחירים ועל יציבותה, תקינותה ופעילותה הסדירה של המערכת הפיננסית, כפי שייקבע בחוק.
- (2) בנק ישראל יהיה עצמאי בפעולותיו ובהפעלת סמכויותיו.

8. עקרונות הסמכות השלטונית ויחסי רשויות המדינה

- (א) אין סמכות לרשויות השלטון אלא מכוח חוקה זו ומכוח חוק.
- (ב) רשויות השלטון והמינהל הציבורי יפעלו כ"נאמני הציבור", לטובת הציבור בלבד.
- (ג) כל סמכות שלטונית תופעל בהליך תקין והוגן, תוך הפעלת שיקול דעת ראוי ומתוך כיבוד ערכי היסוד של המדינה.
- (ד) רשויות המדינה תפעלנה תוך שיתוף פעולה וכבוד הדדי ביניהן.
- (ה) המכהנים בתפקידים ברשויות השלטון ובמינהל הציבורי יהיו נקיי כפיים ובעלי טוהר מידות. הגבלות על כהונות בתפקידים כאמור בשל הליכים פליליים תלויים ועומדים או בשל עבר פלילי, ייקבעו בחוק.

9. משק המדינה

(א) מיסים, מילואות חובה, אגרות, ותשלומי חובה אחרים לא יוטלו, ושיעוריהם לא ישונו, אלא בחוק או על פיו.

(ב) תקציב המדינה ומועדי אישורו ייקבעו בחוק.

(ג) תכנון ההוצאה הציבורית ויישומה יכוונו לקידום צמיחה, יציבות כלכלית, וצמצום אי שוויון כלכלי בחברה תוך שמירה על שקיפות, יעילות, הגינות ונשיאה באחריות.

10. תקשורת

(א) המדינה תפעל להבטחת חופש העיתונות ושאר אמצעי התקשורת; בכלל זה, יובטח קיומם של גופי תקשורת עצמאיים שאינם תלויים בשלטון.

(ב) המדינה תפעל להבטחת קיומו של תאגיד שידור ציבורי עצמאי, שיספק שירותי תקשורת לציבור הרחב.

(ג) המדינה תנהג בשוויון כלפי גופי התקשורת ותספק להם מידע מלא ככל האפשר, בהתאם לזכות הציבור לדעת.

(ד) גופי תקשורת יפעלו באחריות, בהוגנות ומתוך מחויבות לאמת ולזכות הציבור לדעת.

11. אקדמיה

המוסדות האקדמיים במדינה ייהנו מעצמאות מוסדית ומחופש אקדמי.

12. זכויות היסוד של האדם

זכויות היסוד של האדם בישראל מושתתות על ההכרה בערך האדם, בקדושת חייו ובהיותו בן חורין, והן תכובדנה ברוח העקרונות שבהכרזה על הקמת מדינת ישראל.

(א) הזכות לחיים ולשלמות הגוף

לכל אדם הזכות לחיים ולשלמות גופו, ואין לפגוע בהם.

(ב) כבוד האדם

(1) לכל אדם כבן אנוש הזכות לכבוד בחייו ולאחר מותו.

(2) אין לפגוע בשמו הטוב של אדם.

(ג) חירות אישית

(1) לכל אדם הזכות לחירות.

(2) אין נוטלים ואין מגבילים את חירותו של אדם במאסר, במעצר, בהסגרה או בכל דרך אחרת אלא על פי דין.

(ד) שוויון

הכול שווים בפני החוק, הן לזכויות והן לחובות. אין מפלים אדם מטעמי דת, מין, גזע, לאום, עדה, מוצא וארץ מוצא, גיל, מוגבלות וצרכים מיוחדים, נטייה מינית, השקפה פוליטית, או על יסוד מאפיין אחר מסוג זה.

(ה) זכויות מיעוטים

(1) לקבוצות מיעוט במדינה הזכות לשמר את תרבותן הייחודית תוך כיבוד חוקי המדינה וזכויות האדם של בני הקבוצה.

(2) מדינת ישראל תבטיח מתוך שוויון מלא את זכויות האדם ואת מעמדם של כלל המיעוטים החיים בתוכה.

(ו) הזכות לאוטונומיה אישית

לכל אדם אוטונומיה אישית לעצב את אורח חייו על פי רצונו.

(ז) חופש מחשבה, דעה וביטוי

לכל אדם נתונה הזכות, ברשות היחיד וברשות הרבים –

(1) לחופש המחשבה והדעה;

(2) לחופש ביטוי, יצירה, מחקר והוראה;

(3) לחופש פרסום בכל דרך של מידע, דעה ויצירה.

(ח) הזכות לקבל מידע

לכל אזרח ותושב ישראל הזכות לקבל מידע מרשות ציבורית על פי תנאים שייקבעו בחוק.

(ט) חופש אסיפה והפגנה

לכל אדם החופש לקיים ולהשתתף באסיפות, בתהלוכות ובהפגנות.

(י) חופש מצפון ואמונה

- (1) לכל אדם הזכות לחופש מצפון.
- (2) לכל אדם הזכות לחופש דת ופולחן וכן הזכות לחופש מדת.
- (3) מדינת ישראל תבטיח את מעמדן ועצמאותן של כל הדתות בישראל.
- (4) המקומות הקדושים יהיו שמורים מפני חילול או פגיעה אחרת.
- (5) אין לפגוע בחופש הגישה של בני כל הדתות אל המקומות הקדושים להם.

(יא) חופש תנועה

- (1) כל אדם הנמצא בישראל חופשי לנוע בארץ ולצאת ממנה כרצונו.
- (2) כל אזרח ותושב ישראל זכאי להיכנס לגבולות המדינה.

(יב) זכות הקניין

- (1) לכל אדם עומדת זכות לקניין.
- (2) אין מפקיעים קניינו של אדם אלא לצרכי ציבור חיוניים ותמורת פיצוי הולם.

(יג) הזכות לבחור ולהיבחר

לכל אזרח ישראלי הזכות לבחור ולהיבחר לכנסת ולרשויות המקומיות בהתאם לתנאים שייקבעו בחוק.

(יד) הזכות לפרטיות

- (1) כל אדם זכאי לפרטיות ולצנעת חייו.
- (2) אין נכנסים לרשות היחיד של אדם שלא בהסכמתו.
- (3) אין עורכים חיפוש ברשות היחיד של אדם, בגופו, או בכליו.
- (4) אין פוגעים בסוד שיחו של אדם, בכתביו או ברשומותיו.

(טו) חופש עיסוק

לכל אזרח ותושב ישראל הזכות לעסוק בכל עיסוק, מקצוע, או משלח יד.

(טז) חופש התאגדות

לכל אזרח ותושב ישראל נתונה הזכות להתאגד.

(יז) הזכות למשפחה

לכל אדם נתונה הזכות להקים ולחיות במסגרת משפחה.

(יח) זכויות חברתיות

(1) רווחה אישית וכלכלית

מדינת ישראל תפעל לקידום הרווחה האישית והכלכלית של אזרחיה ותושביה מתוך הכרה בערך כבוד האדם.

(2) ביטחון סוציאלי

מדינת ישראל תפעל לקידום הביטחון הסוציאלי.

(3) קיום אנושי בכבוד

- (א) כל אדם זכאי לקיום אנושי בכבוד.
- (ב) המדינה תבטיח תנאי קיום נאותים לכל אדם בשים לב ליכולתה הכלכלית, וכפי שייקבע בחוק.
- (ג) המדינה תפעל להבטיח לכל אדם, בגדר תנאי קיום בסיסיים, אספקה של שירותים חיוניים ובכלל זה, מים, חשמל ותנאי תברואה.

(4) הזכות לבריאות

- (א) לכל אזרח ותושב ישראל הזכות לשירותי בריאות בסיסיים, נאותים ונגישים כפי שייקבע בחוק.
- (ב) כל אדם הזקוק לטיפול חירום רפואי מציל חיים זכאי לקבלו ללא תנאים מוקדמים.

(5) הזכות לאיכות הסביבה

- (ג) לכל אדם נתונה זכות לחיות בסביבה ללא מפגעים ושאינה מזיקה לבריאותו, רווחתו והתפתחותו.
- (ד) המדינה תטפח ערכי נוף, איכות סביבה ומשאבי טבע, ותפעל למניעת פגיעה בהם תוך איזון ראוי עם צרכי פיתוח הארץ.

(6) הזכות לחינוך

- (א) כל אדם זכאי לחינוך על פי תנאים שייקבעו בחוק.
- (ב) מדינת ישראל תשקוד על קידום החינוך מתוך הכרה בערכו ובחשיבותו לפיתוח רוח האדם וכישוריו, ולהבטחת שוויון הזדמנויות בחברה.

(7) זכויות בעבודה

- (א) לכל אדם זכות לתנאי עבודה הוגנים.
- (ב) מדינת ישראל תפעל לקיום תנאי עבודה הוגנים לעובדים מתוך הכרה בערך העבודה וכבוד האדם.

(8) זכות השביתה וההשבתה

- לכל עובד הזכות לשבות מעבודה ולכל מעביד הזכות להשבית עבודה, על פי תנאים שייקבעו בחוק, ובלבד שלא ייפגע באופן ניכר תפקודם הסדיר של השירותים החיוניים לציבור.

(יט) זכויות במשפט

(1) כשרות משפטית

- (א) כל אדם כשר לזכויות ולחובות במשפט מגמר לידתו ועד מותו.
- (ב) כל אדם כשר לפעולות משפטיות, זולת אם נשללה או הוגבלה כשרות זו בחוק או בפסק דין של ערכאת משפט.

(2) זכות הגישה לערכאות ולהליך הוגן

- לכל אדם זכות גישה לערכאות המשפט ולהליך משפטי הוגן במסגרתן.

(3) הזכות לייצוג משפטי

- (א) לכל אדם הזכות לייצוג משפטי על פי בחירתו.
- (ב) המדינה תעמיד לאדם ייצוג משפטי בתנאים שייקבעו בחוק.

(4) זכויות אדם בדיני העונשין ובהליך הפלילי

(א) עיקרון החוקיות

- (1) אין עבירה ואין עונש עליה אלא אם כן נקבעו בחוק או לפיו.

- (2) לא יישא אדם באחריות פלילית בשל מעשה או מחדל אם בשעה שביצע אותם לא היו המעשה או המחדל אסורים בחוק או לפיו.
- (3) לא יוטל על אדם עונש בשל עבירה שביצע, החמור מזה שהיה קבוע בחוק או לפיו, בשעת ביצועה.

(ב) עיקרון האשמה

- (1) לא תוטל אחריות פלילית באין אשמה.
- (2) לא יישא אדם באחריות פלילית בשל עבירה שעבר אדם אחר.

(ג) חזקת החפות

כל אדם הוא בחזקת חף מפשע כל עוד לא נקבעה אשמתו בידי רשות שיפוטית.

(ד) סיכון כפול

אין להאשים אדם בשל מעשה או מחדל שבשלו הורשע או זוכה בעבר בהליך פלילי.

(ה) הפללה עצמית

- (1) כל אדם זכאי שלא להפליל את עצמו בעת גביית הודעתו בחקירה פלילית.
- (2) כל נאשם זכאי שלא ייכפו עליו להעיד לפני רשות שיפוטית בהליך הפלילי בעניינו.

(ו) הליך פלילי הוגן

כל אדם זכאי שהליך פלילי בעניינו יהיה הוגן. זכויות היסוד של האדם בהליך זה ייקבעו בחוק, מתוך הכרה בערך האדם, קדושת חייו והיותו בן חורין.

(ז) זכויות אדם הנתון לחקירה

- (1) אדם הנתון לחקירה זכאי שינהגו בו תוך שמירה על כבודו וללא הפעלת אמצעי עינויים כלפיו.

(2) אין בהוראה זו כדי למנוע פעולות הכרחיות הנדרשות לצורך שמירה על חיי אדם וביטחון הציבור, ובלבד שהן תיעשינה במידה שאינה עולה על הנדרש.

(ח) איסור על ענישה בלתי אנושית

לא יוטל על אדם עונש מוות וכן עונש אכזרי או בלתי אנושי אחר.

(כ) זכויות הילד

לכל ילד הזכות –

- (1) לחיות במסגרת המשפחה בתנאי חיים נאותים שיבטיחו את התפתחותו התקינה ;
- (2) ליהנות מתנאים נאותים שיבטיחו את התפתחותו הגופנית, הנפשית, השכלית והחברתית ;
- (3) להשתתף בהחלטות הנוגעות לו באופן התואם את גילו ואת מידת בגרותו.
- (4) להורים ולכל אפוטרופוס אחר על פי דין ישנה אחריות, חובה וזכות להבטיח את טובת הילד.
- (5) לא מילאו ההורים או אפוטרופוס אחר על פי דין את חובותיהם כלפי הילד, תפעל המדינה לקיום החובות ההוריות כפי שייקבע בחוק.
- (6) טובת הילד היא שיקול ראשון במעלה בכל החלטה או פעולה הנוגעת לו.

(כא) רב-תרבותיות וזכויות קהילה

לכל אדם המשתיך לקהילה לאומית-אתנית, דתית, תרבותית, או לשונית, הזכות – לבדו או עם שאר בני הקהילה – לשמר ולפתח את תרבותו, דתו, לשונו ומורשתו.

13. פגיעה בזכויות יסוד של האדם

- (א) רשויות השלטון תכבדנה את זכויות היסוד של האדם ותשקודנה על הגנתן וקידומן.
- (ב) אין פוגעים בזכויות האדם אלא בחוק ההולם את ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, שנועד לתכלית ראויה ובמידה שאינה עולה על הנדרש, או לפי חוק כאמור מכוח הסמכה מפורשת בו.

14. מחוייבות לעקרונות המשפט הבינלאומי

מדינת ישראל תהא נאמנה לעקרונות המשפט הבינלאומי ומגילת האומות המאוחדות, ותפעל לחיזוק מעמדה במשפחת העמים.

15. הסדרים לשעת חירום

(א) הסדרים לשעת חירום, ובכלל זה הגדרת המושג תנאי חירום, התנאים להכרזת מצב חירום, והתקנת תקנות לשעת חירום, ייקבעו בחוק.

(ב) אין בכוחן של תקנות שעת חירום לשנות את הוראות חוקה זו.

(ג) אם מכורח נסיבות שעת חירום נדרש לפגוע בזכויות יסוד של האדם, על הפגיעה להלוך את ערכיה של המדינה, להיות לתכלית חיונית ולמשך זמן קצר ככל האפשר, והכול במידה שאינה עולה על הנדרש.

(ד) על אף האמור בסעיף קטן (ג), לא תותר בתקנות שעת חירום פגיעה בשוויון כמובנו בסעיף 12(ד) לחוקה זו, לא יותר שימוש באמצעי עינויים, כאמור בסעיף 12(יט)(4)(ז) לחוקה זו, ולא יוטל עונש בניגוד לאמור בסעיף 12(יט)(4)(ח).

16. עקרונות החקיקה

עקרונות החקיקה ומהלכיה יעוגנו בחוק יסוד: החקיקה, ברוח הערכים של חוקה זו.

17. תחילה

חוקה זו תיכנס לתוקף לאחר שתתקבל בכנסת בשלוש קריאות ותאושר בקריאה השלישית ברוב של חברי הכנסת המכהנים.

18. שמירת דינים

(1) אין בהוראות חוקה זו כדי לפגוע בתוקפו של דין, וחוק יסוד בכלל זה, שהיה קיים ערב תחילתה, אלא בחלוף שלוש שנים מיום היכנסה לתוקף.

(2) על אף האמור בסעיף קטן (1), פרשנות הוראות הדין הקיים תיעשה ככל האפשר ברוח ערכיה של חוקה זו.

משתתפים בניסוח המסמך:

עו"ד ד"ר אליעד שרגא

השופטת (בדימ.) ד"ר אילה פרוקצ'יה

פרופ' ברק מדינה

השופט (בדימ.) מני מזוז

עו"ד תומר נאור

עו"ד איל גלזר